

Spotřební družstva ve Velké Británii



Zakladatelé pocházeli z dělnické třídy, a to především z řad textilních dělníků, ševců či truhlářů. Jen pro zajímavost – v českých zemích nebylo spotřební družstevnictví nikterak pozadu – první družstvo nazvané Pražský potravní a spořitelní spolek vzniklo u nás o pouhé tři roky později, tedy roku 1847.

Ale pojďme zpátky do Anglie. Vytvořením družstva se jeho zakladatelé rozhodli otevřít členskou organizaci, která by poskytovala místním lidem cenově dostupné a kvalitní jídlo v době velkého strádání a úsporných opatření, která panovala ve 40. letech 20. století. Učinili tak sestavením souboru hodnot a principů, které tvořily základ pro družstevní organizace po celém světě a které jsou s určitými modifikacemi platné až do dnešní doby. Tyto hodnoty jsou také známé jako tzv. Rochdalské principy. Patří k nim například otevřené členství, demokratická kontrola (jeden člen – jeden hlas), politická a náboženská neutralita, obchodování pouze v hotovosti či poskytování vzdělání svým členům. Zisk byl pak rozdělován mezi členy v proporci k vloženému kapitálu a množství peněz utracených členem v družstevním obchodě. Družstva tak představovala úplně jiný a nový typ byznysu – takového, který vlastní sami členové, který pracuje pro obecné blaho nejen svých členů a v němž principy mají větší hodnotu než zisky.

Ač bylo nedávno zjištěno, že první doložené družstvo bylo založeno tkalci již v druhé polovině 18. století ve městě Fenwick, rochdalské družstvo bylo první, které dokázalo přežít a propagovat družstevní myšlenky platné dodnes. Od malého obchodu družstvo pomalu rozšiřovalo svou působnost množstvím členů a zapojením dalších podniků. Postupně vznikala další družstva po celé Británii. Některá se pak spojila a vytvořila větší organizace, které mohly svým členům poskytovat veškeré zboží, které v každodenním životě potřebovali. Federace družstev vedla ke vzniku jedné z největších a nejznámějších společností – „The Co-operative Wholesale Society (CWS), která byla založena v roce 1863 a dnes je známá pod názvem „The Co-operative Group“.

Samo rochdalské družstvo existovalo až do roku 1991, kdy přešlo pod družstvo United Co-operatives. V místě první prodejny najdeme dnes muzeum Rochdalských pionýrů, které zde sídlí již od roku 1931. Od doby rochadelských pionýrů družstevní hnutí vzkvétalo, postupně se rozšířilo po celém světě a zahrnovalo všechna ekonomická odvětví.

Současnost

Pojďme se nyní přesunout do moderní historie a podívat se blíže na skupinu britských spotřebních družstev obchodující pod názvem Co-op („The Co-operative Group“). Dnes se jedná o jedno z největších spotřebních maloobchodních družstev na světě a pátého největšího maloobchodního prodejce potravin ve Velké Británii. V samotné Británii se jedná o největší spotřební družstvo, které má téměř 5 milionů členů-vlastníků. Členství je otevřené každému, kdo vloží alespoň 1 libru do kapitálu společnosti, a sdílí hodnoty a zásady, na nichž byla skupina založena. Členové jsou demokraticky zapojeni do stanovování obchodní strategie, rozhodují o tom, jak jsou dosahovány sociální cíle, a podílejí se na ziscích – například v roce 2018 bylo členům a jejich vybraným místním komunitám vráceno 79 milionů liber.

Skupina zahrnuje jak maloobchodní podniky, včetně maloobchodů s potravinami a velkoobchodu, tak i například služby e-lékárny, pojišťovací, právní či pohřební služby. Co se týče potravin, tak Co-op provozuje 85 % maloobchodního trhu s potravinami ve Velké Británii. Síť maloobchodů s potravinami, známá jako Co-op Food, je největší divizí skupiny s více než 2 600 vlastními obchody v různých velikostech a s největším geografickým rozšířením jakéhokoli maloobchodního prodejce. Obchody fungují jak ve formátech malých prodejen, tak i v podobě středních a větších supermarketů. Prodejny Co-op Food navíc nabízí zákazníkům online nákup a doručování potravin a službu „click and collect“ v některých lokalitách ve Velké Británii. Co-op působí také jako velkoobchodník pro obchody vlastněné jinými spotřebitelskými družstvy ve Velké Británii prostřednictvím Co-operative Federal Trading Services.

Skupina Co-op se již dlouhou dobou etabluje jako etický maloobchod, který například ženám vždy poskytoval stejná demokratická práva ve společnosti jako mužům. Byl prvním významným maloobchodním prodejcem ve Velké Británii, který prosazoval Fairtrade. Družstevní skupina je rovněž průkopníkem řady dalších iniciativ, které jsou nyní samozřejmostí, včetně poskytování snadno interpretovatelných nutričních informací o potravinách vlastní značky, zvyšování standardů dobrých životních podmínek zvířat, instalace vlastní výroby obnovitelné energie a významného investování do komunitních projektů.

Velmi pozoruhodnou budovou je i dnešní sídlo společnosti zvaná „One Angel Square“ v Manchesteru. Budova z roku 2013 je jednou z ekologicky nejudržetelnějších velkých budov v Evropě. Je poháněna kogenerační jednotkou na bionaftu, která k výrobě elektřiny a tepla využívá řepkový olej. Konstrukce využívá přírodní zdroje, maximalizuje pasivní solární zisk pro teplo a využívá přirozené větrání prostřednictvím dvouplášťové fasády, adiabatické chlazení, sběr dešťové vody, recyklaci tzv. šedé vody a recyklaci odpadního tepla.